

Veelzijdigheid troef in deze playlist met klassieke muziek gecomponeerd door vrouwen vanaf de middeleeuwen tot nu. Van kloostermuziek en hofmuziek tot muziek voor salons en concertzalen!

Het is voor vrouwen niet altijd gemakkelijk geweest om muziek te componeren. In veel sociale kringen waren vrouwen bestemd om een goede huisvrouw, echtgenote en moeder te zijn. Muziek uitvoeren mocht, maar dan alleen als hobby en aangenaam tijdverdrijf in huiselijke kring. Het componeren van muziek vraagt zelfs nog meer investering en inspanning, namelijk een gedegen kennis van muziektheorie. Niet altijd kregen vrouwen toegang tot conservatoria en universiteiten. Vervolgens moesten composities gepubliceerd worden en moest er een publiek zijn dat de muziek wilde horen. Kortom, allemaal factoren waarin vrouwelijke componisten afhankelijk waren van de welwillendheid van de sociale omgeving.

Bij alle geselecteerde vrouwen werd al op jonge leeftijd hun bijzondere muzikaliteit ontdekt en ontwikkeld. Of ze er ook hun beroep van konden maken als musicus en/of als componiste hing grotendeels af van hun sociale omgeving: hun ouders, familie, maatschappelijke kringen. Bij tegenwerking vanuit die sociale context vroeg het vaak moed en doorzettingsvermogen om

toch door te gaan met hun roeping: het componeren van prachtige muziek.

Hildegard von Bingen (1098-1179) O magne pater - Sabine Lutzenberger & Per-Sonat

Geen andere vrouw in de Middeleeuwen is zo invloedrijk en veelzijdig geweest als Hildegard von Bingen, abdis van een klooster in Bingen aan de Rijn in Duitsland. Zelfs hoogstaande mannen als pausen, keizers en (aarts)bisschoppen vroegen haar om raad, waarbij ze vaak geen blad voor de mond nam. Van Bingen was theologe, geneeskundig arts, profetes, dichteres en componiste. Naast het mysterispel *Ordo Virtutum* schreef ze ongeveer 75 gezangen voor de liturgie. De lyrische ontboezemingen liggen muzikaal gezien in het verlengde van de gregoriaanse traditie.

Barbara Strozzi (1619-1677) Amor dormiglione - Catherine Bot (sopraan)
De Italiaanse Barbara Strozzi was een geadopteerde (onwettige) dochter van Giulio Strozzi. Hij schreef veel van de teksten voor haar liederen, madrigalen en solocantates die ze zelf vertolkte. Hij richtte twee academies op waar ze haar werken kon laten uitvoeren. Ze schreef in de zogenoemde *-seconda prattica-* stijl, waarin muziek gebruikt wordt om de betekenis van de tekst te versterken. Ze publiceerde maar liefst 125 vocale stukken gedurende haar leven. Ze trouwde nooit, maar kreeg wel vier kinderen.

Belle van Zuylen (1740-1805) - Menuet - Utrechts Barok Consort

De Nederlandse schrijfster en componiste Belle van Zuylen werd in 1740 op slot Zuylen aan de Vecht geboren. Vanaf 1771 woonde ze in Zwitserland met haar man Charles-Emmanuel de Charrière de Penthaz. Ze is vooral bekend geworden om haar in het Frans geschreven correspondentie, novellen, toneelstukken en pamfletten. Zoals gewoonlijk in adellijke families speelde ook muziek een belangrijke rol. De enige overgeleverde muziek van Van Zuylen bestaat uit zes menuetten voor strijkkwartet, negen pianosonates en tien airs en romances.

Elisabeth Jacquet de la Guerre (1665-1729) - Judith (selectie) - Véronique Malet (sopraan)

De Franse klavecijniste en componiste Elisabeth Jacquet de la Guerre was de eerste vrouw in Frankrijk die een opera componeerde. Ze was ook vernieuwend in diverse Italiaanse genres en in haar muziek voor toetsinstrument. Ze genoot

de bescherming van niemand minder dan Lodewijk XIV, ook wel bekend als de zonnekoning. Voor zijn hof componeerde ze ondermeer opera's, balletten en cantates. De cantate Judith is gebaseerd op het gelijknamige apocriefe verhaal in het Oude Testament.

Fanny Hensel-Mendelssohn (1805-1847) Februari uit Das Jahr - Joanna Strzelecka-Orlowska (piano)

Fanny was net zo'n wonderkind als haar jongere broer Felix Mendelssohn. Van vader Mendelssohn kreeg Felix alle vrijheid om zijn muzikale talent professioneel te ontwikkelen, maar Fanny niet. Hij vond een professionele carrière niet gepast voor een vrouw die bestemd was echtgenote, huisvrouw en moeder te zijn. Haar echtgenoot, de kunstschilder Wilhelm Hensel, steunde haar wel in haar verlangen haar composities te publiceren. Een jaar na haar eerste publicatie echter overleed ze op 41-jarige leeftijd aan een beroerte. Ze liet 466 muzikale composities na, waaronder de pianocyclus Das Jahr: twaalf karakterstukken die elk een maand uitbeelden.

Clara Schumann (1819-1896) Pianoconcert op.7 (selectie) - Elena Margolina (piano) & Doron Salomon (dirigent)

Met een briljante carrière van meer dan 60 jaar was Clara Schumann een van de beroemdste en invloedrijkste pianisten in 19e-eeuws Europa. Al op jonge leeftijd was ze door haar autoritaire vader klaargestoomd voor een carrière in de muziek als pianovirtuoos en componiste. Ondanks de tegenwerking van haar vader trouwde Clara Wieck met Robert Schumann, met wie ze acht kinderen kreeg. Dankzij haar actieve steun is de muziek van haar man internationaal bekend geworden. Vanuit financiële noodzaak ging Clara weer optreden en introduceerde zo bij een groot publiek naast het werk van haar man ook composities van Bach, Scarlatti, Beethoven, Schubert en Mendelssohn. Een vroeg meesterwerk is haar pianoconcert op.7.

Cécile Chaminade (1857-1944) Ronde d'amour - Anne Sofie von Otter (mezzosopraan)

De Franse componiste en pianiste Cécile Chaminade liet een omvangrijk oeuvre na van ongeveer 400 composities. Bijzonder is dat deze ook bijna allemaal gepubliceerd zijn. Omdat haar vader niet wilde dat ze naar het conservatorium

ging, nam ze privélessen bij onder anderen Benjamin Godard. Na 1890 componeerde ze voornamelijk karakterstukken voor piano en (salon)liederen. Die werden ontzettend populair, vooral in Engeland en de Verenigde Staten. De laatromantische Franse muziekstijl van Chaminade is melodieus, toegankelijk, helder, kleurrijk en vaak humoristisch.

Amy Beach (1867-1944) Vioolsonate op.34 (selectie) - Tasmin Little (viool)
De Amerikaanse componiste en pianiste Amy Beach was de eerste Amerikaanse vrouw die succesvol werd als componiste van grootschalige muziek. Al tijdens haar leven werd ze erkend als een belangrijke vrouwelijke Amerikaanse componist. Tegen de trend in besloot ze niet aan een Europees conservatorium te studeren, maar om in eigen land les te nemen en zich via zelfstudie te ontwikkelen. Toen ze trouwde met Henry Beach beperkte ze haar regelmatige publieksrecitals tot een jaarlijks recital en ging ze meer componeren. Na de dood van haar moeder en haar man bezocht Beach meerdere malen Europa om ook daar een reputatie te verwerven als uitvoerder en als componiste.

Ethel Smyth (1858-1944) March of the women - Plymouth Festival Chorus
De Engelse componiste en schrijfster Ethel Smyth was in haar jeugd al rebels van karakter. Geboren in een hoge middenklassengezin met een generaal als vader en een Française als moeder, wist ze al vroeg dat ze van muziek haar beroep wilde maken. Dankzij haar vasthoudendheid kon ze aan het conservatorium in Leipzig studeren. Hoewel ze in Frankrijk en Duitsland waardering kreeg, kon de Britse gevestigde orde maar niet wennen aan de onconventionele, lesbische componiste. Ze kreeg haar werken nauwelijks uitgevoerd. Toen ze later memoires en essays ging schrijven oogstte ze daar meer succes mee. Hoewel ze lang politieke betrokkenheid had afgehouden, gebruikte ze uiteindelijk haar beroemdheid wel voor de vrouwenemancipatie. Haar March of the women werd het strijdlied van de Suffragettes, die met name streden voor het vrouwenkiesrecht.

Lili Boulanger (1893-1918) liedcyclus Clairières dans le ciel (eerste lied) - Jean-Paul Fouchécourt (tenor)
Voor deze speellijst moest gekozen worden voor een van de zussen Boulanger: Nadia of Lili? De oudere zus Nadia Boulanger (1887-1979) was een Franse

pedagoge, componiste en dirigente. Ze was een van de invloedrijkste compositiedocenten van de 20e eeuw en een van de eerste professionele vrouwelijke dirigenten. Toch is voor een muziekstuk van haar jongere zus Lili gekozen. Al vanaf jonge leeftijd was ze vaak ziek. Ze stierf op slechts 24-jarige leeftijd. De zeer getalenteerde Lili was de eerste vrouw ooit die de Prix de Rome won, in 1913 met de cantate Faust et Hélène. Geprezen werden haar kleurrijke samenklanken en instrumentatie.

Henriette Bosmans (1895-1952) Concertino voor piano en orkest (selectie) - Ronald Brautigam (piano) & Jac van Steen (dirigent)

Henriëtte Bosmans wordt beschouwd als een van de belangrijkste vrouwelijke Nederlandse componisten van de 20e eeuw. Haar muzikale talent erfde ze van haar ouders, de beroemde cellist Henri Bosmans en concertpianiste Sara Benedicts. Henriëttes passies werden optreden en componeren; lesgeven boeide haar niet. Haar beroemdste stuk is het sprankelende en impressionistische Concertino voor piano en orkest (1928), gecreëerd in de periode dat ze compositielessen volgde bij Willem Pijper. Na de Tweede Wereldoorlog componeerde ze vooral Franstalige liederen voor haar partner, de Franse mezzosopraan Noémie Perugia.

Galina Oestvol'skaja (1919-2006) Trio voor piano, klarinet en viool (selectie) - Markus Hinterhäuser (piano), Reto Bieri (klarinet), Patricia Kopatchinskaya (viool)

De eigenzinnige Russische componiste Galina Oestvol'skaja wordt wel -de vrouw met de hamer- genoemd vanwege haar Spartaanse stijl met mokerharde, repetitieve klankclusters op de piano. Dmitri Sjostakovitsj was een van de weinigen die haar steunde en zeer waardeerde. Ook Reinbert de Leeuw was een warm pleitbezorger voor haar muziek. Typerend voor haar stijl zijn de herhalende klankblokken/clusters, ongebruikelijke combinaties van instrumenten en extreme dynamiek.

Thea Musgrave (1928-) Songs for a winter's evening (eerste lied) - Lisa Milne (sopraan) & Osmo Vänskä (dirigent)

De Schotse componiste en docente Thea Musgrave ging na haar studie aan de University of Edinburgh voor enkele jaren in de leer bij Nadia Boulanger in Parijs. In 1970 kwam ze naar de Verenigde Staten om les te geven aan universiteiten.

Door haar huwelijk met de Amerikaanse violist en operadirigent Peter Mark bleef ze definitief in dit land. Ze schreef meer dan 12 opera's en andere muziektheaterwerken. Vaak neemt ze historische figuren als hoofdpersoon, zoals Mary Queen of Scots of Simón Bolívar. Songs for a winter's evening is een liedcyclus met 6 liederen.

Jacqueline Fontyn (1930-) Goeie hoop (selectie) - Robert Groslot (dirigent)
De componiste, muziekpedagoge, dirigente en pianiste Jacqueline Fontyn is een van de belangrijkste en bekendste Belgische componisten. Ze gaf tientallen jaren les aan conservatoria in Antwerpen en Brussel en aan Amerikaanse universiteiten. Haar muziekstijl ontwikkelde zich voortdurend. Ze experimenteerde onder andere met twaalftoontechniek en gecontroleerde aleatoriek (toevalsmuziek). Fontyns muziek wordt gekarakteriseerd als modern impressionistisch, helder, transparant, evenwichtig en kleurrijk.

Sofia Goebajdoelina (1931-) Het zonnelied (selectie) - Pieter Wispelwey (cello) & Daniel Reuss (dirigent)

Sofia Goebajdoelina is een Russische componiste van Tataarse afkomst. Sinds 1992 woont ze in Duitsland. Ze is een van de beroemdste Russische componisten van de tweede helft van de 20e eeuw. Filosofische, spirituele, religieuze en poëtische ideeën dienen vaak als de drijfveer achter haar werken. Haar muziek is een synthese van oosterse en westerse tradities. Bijvoorbeeld door het gebruik van oosterse volksinstrumenten en de keuze voor Latijnse, Italiaanse en Duitse teksten. Symbolische muziek waarin rusten betekenis hebben; zo creëert Goebajdoelina contrast tussen klank en stilte. In Het zonnelied voor cellosolo en ensemble hoor je raadselachtige ongewone klankeffecten.

Kajia Saariaho (1952-) Japanese gardens (selectie) - Florent Jodelet (slagwerk)

De Finse componiste Kaija Saariaho is bekend geworden om haar elektroakoestische werken. Ze kon de mogelijkheden van nieuwe technologie goed onderzoeken bij het IRCAM (Institut de Recherche et Coordination Acoustique/Musique) in Parijs. In 1982 trouwde ze met mede-componist en multimedia kunstenaar Jean-Baptiste Barrière en vestigde zich definitief in Parijs. Van langzame transformaties van dichte geluidsmassa's verschoof ze later de nadruk naar klankkleur en het gebruik van elektronica naast traditionele

instrumenten. Haar latere muziek is expressiever, kleurrijker en ritmischer.

Calliope Tsoupaki (1960-) Lasting sounds of a deep sea - Erato Alakiozidou
(piano)

De Grieks-Nederlandse pianiste en componiste Calliope Tsoupaki werd op 25 november 2018 voor een periode van twee jaar aangesteld als componist des vaderlands. In 1988 emigreerde ze van Griekenland naar Nederland voor een vervolgstudie compositie bij Louis Andriessen die ze erg bewonderde. Tsoupaki's muziek heeft een tijdloze schoonheid. Ze gebruikt elementen uit oude en hedendaagse muziek van Griekenland en het Midden-Oosten. ||Mijn muziek klinkt alsof hij al eeuwen heeft bestaan. Hij is reflectief en beschouwend.=_

Samenstelling: Sandra van de Putte

Graphic design: Judith de Rond